

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ- ЛОГОПЕДІВ

USAGE OF INFORMATIONAL AND COMMUNICATIONAL TECHNOLOGIES IN PROVIDING QUALITY OF FUTURE TEACHERS-SPEECH THERAPISTS' PROFESSIONAL TRAINING

У статті обґрунтовано значення інформаційно-комунікаційних технологій в забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів. Розглядаючи ІКТ в якості важливого чинника оптимізації професійної підготовки майбутніх логопедів у сучасних закладах вищої освіти, акцентується, що їх застосування в освітньому процесі закладів вищої освіти мають поліфункціональне призначення й використовуються як засіб навчання і моделювання різних явищ, процесів, дослідження їхніх характеристик; інструмент пізнання навколишньої дійсності та самопізнання; інформаційно-методичного забезпечення й управління навчально-виховним процесом і навчальними закладами; автоматизації процесів контролю, корекції результатів навчальної діяльності, комп'ютерного педагогічного тестування і психодіагностики.

Автором аргументовано, що професійна діяльність у галузі освіти вимагає від учителів-логопедів здатності активно мислити, моделювати освітній процес, продукувати і втілювати нові ідеї та освітні технології, творчо безперервно розвиватися з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, формування теоретико-методичних основ якісної підготовки майбутніх фахівців, здатних працювати на засадах компетентнісного та інноваційного підходів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, а таким чином стати конкурентно спроможними на сучасному ринку освітніх послуг є одним із ключових напрямів державної політики.

Акцентується, що під час професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів засобами ІКТ важливо формувати готовність майбутніх фахівців до використання на різних етапах корекційно-освітньої роботи спеціальних комп'ютерних програм. Також важливими напрямком фахової підготовки є ознайомлення студентів із правилами використання комп'ютера під час корекційних занять, а також необхідності їх застосування в гармонійному поєднанні з традиційними технологіями логопедичної допомоги дітям, які зазнають труднощі в оволодінні усним мовленням.

Важливим завданням використання ІКТ у навчальній діяльності студентів-майбутніх логопедів розглядається необхідність усвідомлення переваг їх застосування в своїй майбутній професійно-педагогічній діяльності, оскільки вагомими перевагами застосування ІКТ у роботі з дошкільниками із загальним недорозвиненням мовлення є інформаційна ємкість, компактність, доступність, наочність, емоційна привабливість, мобільність.

Ключові слова: професійна підготовка, інформаційно-комунікаційні технології, логопедична допомога, вчителі-логопеди.

The importance of informational and communicational technologies in ensuring the quality of professional training of future teachers-speech therapists is discussed in the article.

Considering ICT as an important factor in optimizing the professional training of future speech therapists in modern higher educational institutions, it is emphasized that their application in the educational process of higher educational institutions has a polyfunctional purpose and is used as a means of training and modeling of various phenomena, processes, studying their characteristics; the tool of knowledge of the surrounding reality and self-knowledge; informational and methodological support and management of educational process and educational institutions; automation of control processes, correction of results of educational activity, computer pedagogical testing and psychodiagnostics.

The author argues that professional activity in the field of education requires from teachers-speech therapists to think actively, to model the educational process, to produce and implement new ideas and educational technologies, creatively to develop continuously using informational and communicational technologies, to form theoretical and methodological foundations of qualitative training of future specialists, able to work on the basis of competent and innovative approaches using informational and communicational technologies, and thus become a competitive in the modern educational services market is one of the key areas of state policy.

It is emphasized that during the professional training of future teachers-speech therapists through ICT it is important to form the readiness of future specialists for the usage at various stages of correctional and educational work of special computer programs. Also, an important direction of professional training is to familiarize students with the rules of using the computer during correctional exercises, as well as the need for their application in a harmonious combination with the traditional technologies of speech therapy for children who are experiencing difficulties in mastering oral speech.

An important task of using ICT in the educational activities of students-future speech therapists is the need to understand the benefits of their usage in their future vocational and pedagogical activities, as the significant benefits of using ICT in work with preschoolers with general underdevelopment of speech is the informational capacity, compactness, accessibility, visibility, emotional attractiveness, mobility.

***Key words:** professional training, informational and communicational technologies, speech therapy help, teachers-speech therapists.*

Постановка проблеми. Важливим чинником оптимізації професійної підготовки майбутніх логопедів у сучасних закладах вищої освіти є забезпечення оптимально сприятливого середовища для освітньої діяльності майбутніх фахівців, в якому інтегруються традиційні методи та новітні інформаційні технології. Починаючи з 70-х рр. XX ст., застосування інформаційних навчальних технологій передбачало організацію навчального процесу на базі паперових (книги, друковані матеріали) та плівкових (фото, діапозитиви, кіно-матеріали) носіїв інформації. На сучасному етапі відбуваються якісно нові зміни в інформаційних технологіях, що зумовлюється масовим застосуванням у навчальному процесі персональних комп'ютерів та комп'ютерних систем.

Так, М.Кадемія доводить, нині в Україні здійснюється широкомасштабне впровадження ІТ в управлінську діяльність, навчально-виховний процес освітніх закладів. Впровадження ІКТ у навчальний процес, у першу чергу, передбачає їх використання у навчанні. Як свідчать дослідження науковців, за допомогою таких технологій значно покращується управління навчальним процесом, підвищується його педагогічна ефективність. З цією метою необхідно враховувати дидактичні властивості та функції вивчення самих засобів ІКТ, а також напрями дидактичної організації такого навчання [2, с. 4].

Зважаючи на те, що професійна діяльність у галузі освіти вимагає від фахівців здатності активно мислити, моделювати освітній процес, продукувати і втілювати

нові ідеї та освітні технології, творчо безперервно розвиватися з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, формування теоретико-методичних основ якісної підготовки майбутніх фахівців, здатних працювати на засадах компетентнісного та інноваційного підходів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, а таким чином стати конкуренто спроможними на сучасному ринку освітніх послуг є одним із ключових напрямів державної політики, визначеної Законами України “Про вищу освіту”, “Про освіту”, Концепцією “Нова українська школа” [9].

Аналіз актуальних досліджень. Проблема впровадження в навчальний процес засобів ІКТ стала предметом активних наукових досліджень таких учених як В. Биков, Ю. Горошко, Р. Гуревич, М. Жалдак, М. Кадемія, С. Раков, Ю. Рамський, О. Спірін, Н. Морзе, та ін. Використання комп’ютерної техніки в професійній підготовці фахівців знайшло відображення в працях Р. Гуревича, В. Кухаренко А. Литвина, Т. Поясок та ін. Проблеми формування вмінь використовувати ІКТ у навчальному процесі розглядалися у працях М. Жалдака, Ю. Машбиця, В. Монахова, С. Семерікова, О. Співаковського, Ю. Триуса та ін.

Результати досліджень свідчать, що інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти мають поліфункціональне призначення й використовуються як засіб навчання і моделювання різних явищ, процесів, дослідження їхніх характеристик; інструмент пізнання навколишньої дійсності та самопізнання; інформаційно-методичного забезпечення й управління навчально-виховним процесом і навчальними закладами; автоматизації процесів контролю, корекції результатів навчальної діяльності, комп’ютерного педагогічного тестування і психодіагностики [4].

Мета статті – обґрунтувати значення інформаційно-комунікаційних технологій в забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів.

Виклад основного матеріалу. Інформатизація освіти, передусім, передбачає низку заходів, пов’язаних із використанням інформаційних засобів та інформаційної продукції. Структурними елементами інформаційної технології є: технічне середовище, представлене певними видами застосовуваною техніки для розв’язання освітніх завдань; програмне забезпечення, яке створює набір програмних засобів; предметне середовище, в якому відображений зміст конкретної науки на рівні навчальної дисципліни; методичне середовище, яке передбачає наявність інструкцій, порядку застосування, критеріїв оцінки ефективності [7, с. 1].

Основними шляхами застосування інформаційних технологій в освіті фахівців вважають: створення інформаційних середовищ навчальних закладів; створення педагогічних програмних засобів (ППЗ); застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час здійснення проєктивного і дослідницького навчання; застосування мультимедійних засобів навчання; розробка дистанційних курсів; застосування інформаційних технологій в управлінні навчальним закладом; використання засобів Інтернет з метою пошуку інформації, розробки програмно-методичного забезпечення навчальних закладів, професійного і психологічного консультування; створення Web-сайтів навчальних закладів; здійсненні профорієнтаційної роботи в закладах освіти; розробка і використання контролюючих програмних продуктів; створення електронних бібліотек, медіатек тощо [3, с. 24].

Використання комп’ютера з метою оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів в навчальному процесі відбувається завдяки максимальному використанню дидактичних можливостей комп’ютера, серед яких:

- розширення можливостей для самостійної творчої діяльності студента при дослідженні та систематизації навчального матеріалу;
- набуття навичок самоконтролю та самостійного виправлення власних помилок;
- розвиток пізнавальних здібностей;
- інтегроване навчання предмету;
- розвиток мотивації [5, с. 27].

Таким чином, у контексті впровадження ІКТ у професійну підготовку майбутніх фахівців у закладах вищої освіти фахівці актуалізують проблему організації самостійного навчання студентів на основі використання технології elearning. Використання цієї технології стає можливим завдяки створенню середовища, в якому студенти, викладачі, інші користувачі не перебувають у прямій залежності від стаціонарного комп'ютера і мають можливість навчатися з будь-якого місця і в зручний для них час. Це, в свою чергу стало можливим завдяки сучасній портативній техніці (планшети, ай-пади тощо).

Аналіз навчальних і робочих планів підготовки майбутніх логопедів у педагогічних закладах вищої освіти, свідчить про недостатнє забезпечення навчальними дисциплінами, спрямованими на формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців. Приміром, формування професійної інформаційно-комунікаційної компетентності студентів у більшості ЗВО розпочинається лише на 4-му році навчання, що не завжди сприяє ефективному використанню ІКТ у навчальній аудиторній і поза аудиторній роботі, проходження ними педагогічної практики, написанні курсових проектів та дипломних робіт. Науково аргументовано, що процес формування ІКТ-компетентності має носити системний і послідовний характер та враховуватися при побудові структурно-логічної схеми освітнього процесу майбутніх учителів-логопедів.

Необхідно зауважити, що використання ІКТ у професійній підготовці майбутніх учителів-логопедів забезпечує формування їх готовності до впровадження в корекційно-освітній процес спеціальних комп'ютерних програм, спрямованих на розв'язання їх професійних завдань. Так, використання спеціальних комп'ютерних програм у роботі із дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку, дозволяє розвивати фонематичні процеси, дрібну моторику, активізують пам'ять, мислення, увагу, розширюють словниковий запас вихованців, збільшують їх мовленнєву активність, формують навички правильного мовлення. Комп'ютерні технології використовувати логопеду на заняттях мультимедійні презентації, ігрові вправи та завдання відповідно до вікових можливостей і освітніх потреб вихованців. Послідовність зображень на екрані комп'ютера сприяє тому, що діти виконують вправи уважно і в повному обсязі. Використання елементів анімації, красивих картинок і сюрпризних моментів стимулює пізнавальну активність дітей, урізноманітнюючи корекційний процес. Той факт, що діти отримують схвалення не тільки від логопеда, але й із комп'ютера у вигляді картинок-призів із звуковим супроводом, суттєво впливає на ефективність колекційної роботи [8, с. 133–134].

Отже, під час професійної підготовки засобами ІКТ важливо формувати готовність майбутніх фахівців до використання на різних етапах корекційно-освітньої роботи спеціальних комп'ютерних програм. Також важливими напрямком фахової підготовки є ознайомлення студентів із правилами використання комп'ютера під час корекційних занять, а також необхідності їх застосування в гармонійному поєднанні з традиційними технологіями логопедичної допомоги дітям, які зазнають труднощі в оволодінні усним мовленням.

Важливим завданням використання ІКТ у навчальній діяльності студентів – майбутніх логопедів засобами є усвідомлення переваг їх застосування у своїй майбутній професійно-педагогічній діяльності. Вагомими перевагами застосування ІКТ у роботі з дошкільниками із загальним недорозвиненням мовлення розв'язанні є інформаційна ємкість, компактність, доступність, наочність, емоційна привабливість, мобільність. Приміром, комп'ютерна логопедична програма “Ігри для Тигри” призначена для корекції загального недорозвитку мовлення (ЗНМ) у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Як стверджують фахівці: “Технологія “Ігри для Тигри” побудована на основі методик навчання дітей з відхиленнями розвитку Г. А. Каше, Л. В. Лопатіна, Н. В. Серебрякової, Р. І. Лалаєва, Н. С. Жукової, Є. М. Мастокової, Т. Б. Філічевої. Вона являє собою єдиний програмно-методичний комплекс і містить комп'ютерну програму “Ігри для Тигри” та навчально-методичний посібник з докладними методичними рекомендаціями її покрокового застосування в корекційно-освітньому процесі. Спеціалізована комп'ютерна технологія “Ігри для Тигри” адресована перш за все фахівцям-логопедам і дефектологам дитячих установ, але може використовуватися для самостійних занять у домашніх умовах батьками, зацікавленими у виправленні й розвитку мовлення своїх дітей. Але батьки повинні пам'ятати, що комп'ютер – це не чарівна паличка, яка одразу зробить дитину розвинутою та розумною. Необхідно розуміти, що заняття з використанням комп'ютера потребують правильного застосування та чіткого контролю зі сторони дорослого” [6, с. 283].

Особливий психологічний комфорт для дитини під час корекційного заняття створюється завдяки сформованій єдиній асоціативній лінії корекційної роботи в межах кожного блоку. Кольорова тональність кожного з блоків (“Звуковимова” – рожевий, “Просодика” – зелений, “Фонематика” – блакитний, “Лексика” – жовтий) зберігається у всіх його вправах у вигляді фонів. “Робота з усіма вправами програми, наголошує О. Чурай, – проводиться з опорою на зоровий та слуховий контроль над результатами діяльності дитини. Їх візуалізація відбувається на екрані монітора у вигляді мультиплікаційних образів і символів. У деяких вправах, що викликають труднощі, передбачена можливість додаткової слухової опори при виконанні завдання. Це дозволяє більш ефективно і в короткі терміни корегувати мовленнєві порушення в дітей дошкільного віку. Вправи програми містять завдання поступового ускладнення, що дозволяє вибрати ті, які відповідають реальному рівню розвитку дитини та побудувати корекційну роботу відповідно до індивідуальної корекційно-освітньої програми. У процесі логопедичної роботи відбувається розвиток словника і граматичної будови мови, але найчастіше при традиційній системі навчання дитина не може застосовувати отримані знання в ситуації спілкування. Спілкуючись з комп'ютерним героєм програми, Тигреням, діти розвивають власні комунікативні навички за рахунок того, що спеціально побудовані й підібрані завдання спонукають дитину вступити з ним у діалог” [8, с. 135].

На думку дослідників, сучасні фахівці в освітній галузі мають не тільки володіти знаннями ІКТ, що входить у зміст курсів інформатики, але й бути здатним їх застосовувати у майбутній професійній діяльності. З огляду на це, основними завданнями використання таких технологій в професійній підготовці майбутніх учителів-логопедів є: ознайомлення, як із позитивними, так і негативними аспектами застосування ІКТ у професійно-педагогічній діяльності; ознайомлення із загальними методами інформатизації, адекватними до потреб процесу корекції, контролю і вимірюванню результатів освітніх досягнень; формування знань про вимоги до

засобів інформатизації освіти, про основні принципи оцінки їх якості, навчання педагогів стратегії практичного використання засобів інформатизації у сфері освіти; надання додаткової можливості пояснити тим, хто навчається, роль і місце інформаційних технологій у сучасному світі; навчання мові інформатизації освіти, що формується [1].

Висновки. Таким чином, використання ІКТ у професійній підготовці учителів-логопедів дозволяє перейти від методів і форм пасивного навчання до активних способів організації освітньої діяльності. Інформаційно-комунікаційні технології, виступаючи методами активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів сприяють розв'язанню таких його завдань, як: оволодіння професійними знаннями; формування особистісних та спеціальних умінь і навичок; вироблення установок, необхідних для різноманітної успішної діяльності; розвиток здатності адекватного та повного пізнання себе й інших людей; активізація системи стосунків. Застосування ІКТ із метою оптимізації освітнього процесу має орієнтуватися на своєрідність і особливості конкретної навчальної дисципліни, передбачає врахування її специфіки, зокрема, понятійного апарату, особливості методів дослідження їх закономірностей. Завдяки використанню в освітньому процесі закладів вищої освіти ІКТ, студент стає суб'єктом взаємодії та співпраці з викладачем, що позитивно позначається на підвищенні його самооцінки як суб'єкта освітньої діяльності, таким чином, впливаючи на рівень фахової готовності до виконання професійних обов'язків учителя-логопеда.

Література

1. Добровольська Л. В. Проблеми використання інформаційних технологій у системі дошкільної освіти // file:///C:/Users/admin/Downloads/1712-3354-1-SM.pdf].
2. Кадемія М.Ю. Інформаційно – комунікаційні технології у навчальному процесі // Електронний ресурс: http://ito.vspu.net/ENK/ped_tehnologii_v_ocvitnomu_pro/lektshuras/Lek_5.pdf С. 4.).
3. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : Навчальний посібник. Вінниця, ТОВ “Планер”. 2011. 220 с.
4. Клочко В.І., Коломієць А.А. Теоретико-методологічні засади впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес вищої технічної школи// Електронний ресурс: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/pmocv/pmocv/paper/viewFile/5610/475>.
5. Кузьменко П.І. Використання сучасних інформаційних технологій у підготовці фахівців професійної освіти// Молодий вчений. № 5.3 (57.3). 2018. С. 26-29.
6. Репина З. А., Лизунова Л. Р. Компьютерные средства обучения: проблемы разработки и внедрения // Вопросы гуманитарных наук. 2004. № 5 (14). С. 283-285.
7. Торубара О.М. Застосування новітніх інформаційних технологій в навчальному процесі вищих навчальних закладів // Documents%20and%20Settings/user/Мои%20документы/Downloads/VchdpuP_2013_2_108_20.pdf С. 1).
8. Чурай О. О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з дошкільниками із загальним недорозвиненням мовлення / Таврійський вісник освіти. 2015. № 3(51). С. 132-136.
9. Шроль Т. С. Формування ІКТ-компетентності майбутніх учителів математики/ Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Київ. 2017. 20 с.

References

1. Dobrovolska L. V. Problemy vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii u systemi doshkilnoi osvity // file:///C:/Users/admin/Downloads/1712-3354-1-SM.pdf].
2. Kademiia M.Iu. Informatsiino – komunikatsiini tekhnolohii u navchalnomu protsesi // Elektronnyi resurs: http://ito.vspu.net/ENK/ped_tehnologii_v_ocvitnomu_pro/lektshuras/Lek_5.pdf S. 4.).
3. Kademiia M. Yu., Shakhina I. Yu. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v navchalnomu protsesi : Navchalnyi posibnyk. Vinnytsia, TOV “Planer”. 2011. 220 s.
4. Klochko V.I., Kolomiets A.A. Teoretyko-metodolohichni zasady vprovadzhennia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v navchalnyi protses vyshchoi tekhnichnoi shkoly// Elektronnyi resurs: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/pmocv/pmocv/paper/viewFile/5610/475>.

5. Kuzmenko P.I. Vykorystannia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii u pidhotovtsi fakhivtsiv profesiinoi osvity// Molodyi vchenyi. № 5.3 (57.3). 2018. S. 26-29.
6. Repyna Z. A., Lyzunova L. R. Kompiuternye sredstva obucheniya: problemy razrabotky y vnedreniya // Voprosy humanyarnykh nauk. 2004. № 5 (14). S. 283-285.
7. Torubara O.M. Zastosuvannia novitnikh informatsiinykh tekhnolohii v navchalnomu protsesi vyshchykh navchalnykh zakladiv // Documents%20and%20Settings/user/Moy%20dokumenty/Downloads/VchdpuP_2013_2_108_20.pdf S. 1).
8. Churai O. O. Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u roboti z doshkilnykamy iz zahalnym nedorozvynenniam movlennia / Tavriiskyi visnyk osvity. 2015. № 3(51). S. 132-136.
9. Shrol T. S. Formuvannia IKT-kompetentnosti maibutnikh uchyteliv matematyky/ Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk. Kyiv. 2017. 20 s.

Одержано статтю: 8.10.2018

Прийнято до друку: 1.12.2018

УДК 378.011.3

DOI: 10.15330/esu.14.203-216

Йоланта Мацьонг,

доктор філософії, Академія Поморська в Слупську
(м. Слупськ, Польща)

Jolanta Maciąg,

Doctor of philosophy, Pomorska Academy in Slupsk
(Slupsk, Poland)

jolanta.maciag@apsl.edu.pl

WYZWANIA I OBSZARY EDUKACJI Wczesnoszkolnej we Współczesnych dyskursach pedagogicznych

PROBLEMS AND DIRECTIONS OF EARLY SCHOOL EDUCATION IN MODERN PEDAGOGICAL DISCOURSES

Стаття присвячена проблемі дискурсу щодо напрямків і перспектив початкової освіти. Дослідження дискурсивного мислення про початкову освіту здійснювалося на основі педагогічної, психологічної та соціологічної рефлексії, розглянутої в літературі з даної теми. Результати цих досліджень є основою для осмислення освітньої реальності. На думку Д. Ключ-Станської, вчитель початкової освіти або навчання завжди бере участь у певному дискурсі. Основним показником професіоналізму вчителя є стан усвідомлення його дискурсу, його зміст і наслідки, а також досягнення зрілості для критичного розуміння і можливості трансформації. У зв'язку з вищезазначеним робота концентрується на виявленні причин функціонування протилежних освітніх дискурсів: адаптивно-біхевіористського і критично-творчого. Перший зміцнюється соціально прийнятими цінностями. Другий, критично-творчий, пов'язаний з системою цінностей, що обумовлює суб'єктивність міжособистісних відносин і зміну форм і цілей шкільної освіти.

Ключові слова: початкова освіта, педагогічний дискурс, адаптація, критично-творчі зміни

I take up the issue of a discourse concerning areas and perspectives of the primary education in this work. The examination of the discursive thinking on primary education I carried out on the basis of pedagogical, psychological and sociological reflection taken up in the literature on the subject. Those inspirations make an impulse to comprehend the educational reality. According to D. Klus-Stańska, a teacher of primary education or training always participates in some kind of discourse. The principal issue for the view of teacher's professionalism is the state of awareness of his/her discourse, its contents and consequences, as